

АНАЛІЗ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Г.О. Скрипник, кандидат економічних наук

Розглянуто сучасний стан виробництва продукції тваринництва. Запропоновано методику аналізу безбитковості виробництва тваринницької продукції із врахуванням різних періодів утримання тварин.

Виробництво, продукція тваринництва, аналіз безбитковості.

Бухгалтерська інформація не може бути базою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень і тому необхідна аналітична її обробка.

Питанням аналізу виробництва продукції тваринництва присвячені праці вчених–економістів: Л.О.Артикульного, Ю.А.Бабаєва, П.І.Гайдуцького, В.В.Гливенко, В.П.Долинського, Т.М. Ковальчук, П.Т.Саблука, В.К.Савчука [1-6].

Аналіз літературних джерел з питань формування управлінської інформації свідчить, що нині невирішеним лишається питання забезпечення керівників і спеціалістів сільськогосподарських підприємств аналітичною інформацією щодо виробництва та реалізації продукції, без якої неможливо управляти рівнем її собівартості.

Метою дослідження є розкриття методологічних підходів аналізу виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств та шляхи їх удосконалення.

Постановка питання. Ефективність сільськогосподарського виробництва формується під впливом низки чинників, які поділяють на дві основні групи: об'єктивні, що не залежать від діяльності людей і суб'єктивні, пов'язані з порушенням трудової, технічної, планової та іншої дисципліни. Класифікацію цих факторів зустрічаємо в Т.М.Ковальчук, яка об'єктивні фактори поділяє на ґрунтово-кліматичні і біологічні, а суб'єктивні – на технологічні, організаційно-економічні та виконавчі [4].

Дещо інша класифікація у В.К.Савчука, який поділяє фактори впливу на групи: соціально - виробничо-економічні та природно-екологічні, зовнішні та

внутрішні, інтенсивні, головні та другорядні, постійні і тимчасові, вимірювані і не вимірювані, загальні й специфічні [6].

Усі фактори тісно переплітаються між собою, їх дія не завжди цілеспрямована. В одні часові періоди на перший план виходить дія одних чинників, на другі – інших.

На відмінну від рослинництва, в тваринництві, де процес виробництва безперервний, а продукція надходить відносно рівномірно протягом року, на її виробництво впливають такі фактори: забезпеченість тварин кормами та їх якість, умови утримання й годівля, стадія біологічного відтворення, ефективність відтворення стада, породність і структура стада, кваліфікація кадрів, рівень комплексної механізації та ін.

Зокрема, на молочну продуктивність корів впливає рівень їх годівлі[2].

З метою забезпечення аналітичною інформацією про витрати і доходи застосовують такі методи: факторний аналіз відхилень; аналіз точки беззбитковості; АВС-аналіз.

Мета факторного аналізу відхилень полягає у визначенні та оцінюванні причини відхилень фактичних показників витрат від нормативних (планових). Він вважається основним інструментом оцінювання діяльності центрів витрат (прибутковості). Собівартість продукції тваринництва складається під впливом багатьох факторів. Основними з них є продуктивність тварин і величина витрат на їх утримання. Собівартість продукції тваринництва перебуває в прямій залежності від витрат на утримання тварин і в оберненій до їх продуктивності.

Матеріал і методи досліджень. Для вивчення сучасного стану обліку і аналізу виробництва продукції тваринницької галузі щодо покращення інформаційного забезпечення використовували методи деталізації, групування та узагальнення. За допомогою порівняння і монографічного методів оцінювалося забезпечення обліково-аналітичною інформацією керівників і спеціалістів.

Використовували праці провідних вчених-економістів з досліджуваної проблеми, обліково-економічну інформацію щодо виробництва і реалізації

тваринницької продукції ТОВ “Агрофірма Київська” та Держплемзаводу “Плосківський” Київської обл.

Результати досліджень. Аналізуючи діяльність сільськогосподарських підприємств за 2005 р. встановлено, що фактичні витрати на утримання однієї корови порівняно з плановими збільшились. Зокрема, у ТОВ “Агрофірма Київська” відмічали незначне збільшення на 20,8 грн., а в Держплемзаводі “Плосківський” досить суттєве – на 293 грн., яке зумовлене збільшенням питомої ваги покупних кормів. В аналізованих підприємствах спостерігали зниження продуктивності корів – відповідно на 200 кг і 30 кг. Ці фактори вплинули на підвищення собівартості 1 ц молока в “Агрофірмі Київська” – на 6,77 грн., в тому числі за рахунок продуктивності – на 3,99 грн. і за рахунок витрат – на 2,88 грн. В Держплемзаводі підвищення собівартості продукції на 6,42 грн. зумовлене збільшенням витрат на утримання однієї корови (5,73 грн.).

Як зазначає Л.О.Артикульний, для оперативного управління необхідна інформація про мінімально можливу кількість витрат, яка інколи в 3-4 рази менша від загальної їх номенклатури, відповідно у такій саме пропорції знаходяться обсяги інформації [5].

Щоб скоротити інформацію та вивчити, за рахунок яких витрат підвищилась собівартість продукції, застосуємо АВС-аналіз, що полягає у виявленні та оцінюванні кількісних значень небагатьох величин, найбільших у загальній сукупності вартісних показників. Завдяки цьому вдається сконцентрувати увагу на пріоритетних напрямках зниження собівартості продукції, а також визначити реальні шляхи збільшення обсягу реалізації за рахунок цінової політики. Для цього розподілимо статті витрат за значимістю. До класу А слід відносити статті доти, поки їх загальна питома вага не досягне 80 %, до класу В – 95 %, а інші – до класу С (табл. 1).

1. Склад і структура витрат на виробництво центнера молока в Держплемзаводі “Плосківський” за 2004 р.

		Питома вага у	Питома вага	
--	--	---------------	-------------	--

Стаття витрат	Сума, грн.	загальній сумі, %	наростаючим підсумком, %	Група
Корми	28,63	52,2	52,2	А
Оплата праці	10,13	18,5	70,7	А
Загальновиробничі витрати	5,01	9,10	79,8	А
Паливо і мастильні матеріали	2,96	5,4	85,2	В
Засоби захисту тварин	2,33	4,3	89,5	В
Амортизація основних засобів	2,05	3,7	93,2	В
Витрати на ремонт основних засобів	1,36	2,5	95,7	С
Інші витрати	1,16	2,1	97,8	С
Роботи і послуги	0,95	1,7	99,5	С
Відрахування на соціальні заходи	0,27	0,5	100	С
Усього	54,83	100	100	-

Як видно з даних таблиці, 80 % витрат у собівартості продукції становлять корми, витрати на оплату праці та загальновиробничі. Отже, керівники центрів відповідальності повинні контролювати їх в першу чергу і проводити оперативний аналіз з метою недопущення небажаних відхилень. Статті витрат, що входять до групи В, займають меншу частку – 15 % і потребують поточного аналізу, а ті, що входять до групи С – аналізувати непотрібно.

Виробничий процес у тваринництві щоденно повторюється, але в різні періоди утримання тварин має певні відмінності. В стійловий період, особливо взимку, знижується продуктивність тварин, дорожчають корми, збільшуються їх затрати на одиницю продукції, зростає обсяг робіт на фермі з утримання худоби, що призводить до збільшення затрат праці і витрат коштів для одержання однієї і тієї самої кількості продукції порівняно з пасовищним періодом. У зв'язку з цим собівартість тваринницької продукції в стійловий і пасовищний періоди значно відхиляється від середньорічної. Тому при аналізі діяльності виробничого підрозділу обов'язково потрібно враховувати специфіку виробництва продукції в окремі періоди утримання тварин і різний рівень витрат.

Ефективне управління поточними витратами неможливе без визначення порогу рентабельності (точки беззбитковості). Метод аналізу точки беззбитковості зводиться до визначення мінімального обсягу реалізації

продукції (у разі незмінних цін та умовно-постійних витрат), за якого підприємство може забезпечити беззбиткову операційну діяльність у короткостроковому періоді.

Точка беззбитковості характеризує такий обсяг виробництва й реалізації продукції, якому відповідає нульовий прибуток підприємства – виручка від реалізації продукції дорівнює валовим витратам на її виробництво та реалізацію.

Цей метод побудований на тезі, що зі зростанням обсягу реалізації умовно-постійні витрати на одиницю продукції зменшуються. Неодмінним елементом аналізу точки беззбитковості є маржинальний прибуток, що характеризує частину виручки, яка спрямовується на заміщення умовно-постійних витрат і формування прибутку від реалізації. Його можна розраховувати як на весь обсяг реалізації, так і на одиницю продукції (табл. 2).

2. Аналіз беззбитковості виробництва молока в агрофірмі “Київська” Макарівського району Київської області за 2004 р.

Показник	Усього	у т.ч. за періодами утримання тварин	
		стійловий	пасовищ-ний
Собівартість всього, тис. грн.	1505,9	709,2	796,7
- одиниці продукції, грн.	59,9	66,2	55,3
Умовно-постійні витрати, тис. грн.	749,4	427,2	322,2
Змінні витрати, тис. грн.	756,5	282,0	474,5
Обсяг реалізованої продукції, ц	25136	10708	14427
Виручка від реалізації, тис. грн.	2436,9	1039,1	1397,8
Загальний маржинальний дохід, тис. грн.	1680,4	757,1	923,3
– на одиницю продукції, грн.	66,9	70,7	64,1
Питома вага маржинального доходу у виручці від реалізації, %	68,9	72,8	66,0
Точка критичного обсягу реалізації			
- в натуральних одиницях, ц	11209,8	5203,6	5034,5
Прибуток всього, тис. грн.	931,0	329,9	601,1
– одиниці продукції, грн.	37,1	30,8	41,7

Собівартість виробництва молока в пасовищний період зросла на 87,5 тис. грн. за рахунок збільшення обсягу продукції на 3719 ц, тому собівартість одиниці продукції зменшилась на 10,9 грн.

При збільшенні обсягу виробництва продукції постійні витрати зменшились на 105 тис. грн. за рахунок зменшення електропостачання та амортизаційних відрахувань на утримання приміщень, а змінні – збільшились на 192,5 тис. грн. за рахунок витрат на оплату праці. Зросла виручка від реалізації продукції на 358,7 тис. грн., що спонукало до збільшення маржинального доходу на 166,2 тис. грн. Його питома вага у виручці від реалізації продукції в стійловий період складала 72,8 %, що на 6,8 % менше, ніж у пасовищний. Це пояснюється тим, що в пасовищний період сільськогосподарські підприємства одержують більше продукції і реалізують її дешевше. Точка критичного обсягу продажу за аналізовані періоди зменшилась на 169,1 ц, що сприяло збільшенню прибутку в 2,5 рази.

Отже, при зростанні обсягів виробництва молока умовно-постійні витрати зменшуються.

Висновки

Розглянуті методи аналізу доцільно ширше застосовувати у сільськогосподарських підприємствах, особливо в тваринництві. Це дозволить, керівникам і спеціалістам своєчасно визначати потенційні прибутки і збитки, встановлювати рівень ціни на реалізацію продукції, вирішувати питання щодо обсягу виробництва і реалізації продукції, контролювати і регулювати структуру витрат, що підвищить результативність управління.

Список літератури

1. Бабаев Ю.Я. Оперативный анализ результатов деятельности сельскохозяйственных предприятий. – М.: Финансы и статистика, 1982. – 151с.
2. Гливенко В.В. Облік та аналіз виробництва продукції молочного скотарства: Автореф. дис. ... к.е.н. – К., 2002. – 19с.
3. Долинський В.П. Аналіз господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. – К.: Урожай, 1993. – 152 с.
4. Ковальчук Т.М. Оперативний економічний аналіз в управлінні

- агропромисловим виробництвом. – К.: ІАЕ, 2001. – 520 с.
5. Комплексний аналіз діяльності сільськогосподарських підприємств / Л.О. Артикульний, П.Т. Саблук, П.І Гайдучкий, І.І. Пилипчук. – К.: Урожай, 1990. – 184 с.
6. Савчук В.К. Аналіз господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. – К.: Урожай, 1995. – 328 с.

Анализ производства продукции животноводства

Г.О. Скрипник

Рассмотрено современное состояние производства продукции животноводства. Предложено методику анализа безубыточности производства животноводческой продукции с учетом разных периодов содержания животных.

Производство, продукция животноводства, анализ безубыточности.

Analysis of stock-breeding production

G.O. Skrypnyk

Modern situation of stock-breeding production has been considered. Methods of analysis of not loss stockbreeding production in view of different period of animals keeping have been proposed.

Production, stock-breeding production, analysis of not loss.